Асоціативне порівняння є одним з засадничих стильових засобів створення художнього образу та входить до низки тих засобів, що формують стильову домінанту багатьох сучасних іспанських письменників. **Перспективним** вбачається дослідження перекладів творів сучасних іспанських письменників, зокрема низки творів Бласко Ібаньєса, що дозволить отримати більш узагальнені результати щодо шляхів відтворення образних порівнянь іспанської мови та особливостей ідеостилю окремих письменників. Такий аналіз сприятиме пошуку відповідної стратегії перекладу образних порівнянь з іспанської мови українською та слугуватиме досягненню адекватності перекладу.

Література

Арутюнова Н.Д. Языковая метафора (синтаксис и лексика) // Лингвистика и Поэтика, под. ред В.П. Григорьева – М.: Наука, 1979. – С. 147-173. *Бархударов Л. С.* Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода) – М.: Международные отношения, 1975. – 240 с. *Бласко* Ібаньєс Вісенте Маха гола. Кров і пісок. переклад В. Шовкун – К.: Дніпро, 1980 – 573с. *Виноградов В.С.* Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) - М.: Изд. Института общего и среднего образования РАО, 2001. – 224с. *Камышова А. Е.* Сравнение и его функции в структуре прозаического текста (на материале прозы В. Брюсова) - автореф. дис. канд. филол. наук. – Санк Петербург: 2006 – 20 с. *Мізін К.І.* Компаративні фразеологічні одиниці сучасної німецької мови: шляхи утворення та ідеографія – дис.. канд.. філол. наук. – К.: 2003 – 232 с. *Назаренко Л.* Національна своєрідність чеських та українських стійких порівнянь в аспекті транслатології / Назаренко Л. // Наукова спадщина професора С.В. Семчинського і сучасна філологія, ч. 2 – К.: Київський університет, 2001. – С. 157-161. *Некрасова Е.А.* Сравнения// Языковые процессы современной русской художественной литературы. Поэзия. Глава 5 – М.: Наука, 1977. – ст 240-294. Словник української мови, під ред.. *Білодід І. К.* – том 6 – К.: Наукова думка, 1975. – 840 с. *Черемисина М.И.* Сравнительные конструкции русского языка – Новосибирск: Наука, 1976. – 270 с. *Beinhauer W.* El español coloquial – Madrid: Editorial Gredos, 1967. – 466p. *Gutiérrez Ordónez S.* Estructuras pseudocomparativas – Madrid: Arco Libros, 1994 – 82p. *Blasco Ibáñez Vicente* La maja desnuda – Madrid: Edición de Facundo Tomás, 1998 – 475p.

ЧУЯН С.О.
(Запорізький нац. ун-т)

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЕРЕХІДНИХ ДІЄСЛІВ У ПЕРЕДАЧІ АНТРОПОЦЕНТРИЧНОСТІ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

The article deals with the use of transitive verbs which actualize the anthropocentre in texts. In textual linguistics there is a notion of nominative or topical chains which are used to rename persons in a text. The transitivity of the verb influences the inclusion of anthropocentres and allows to trace their functioning in a text.

Key words: *anthropocentre, nominative chains, transitive verbs, valency, preposition.*

Лексико-граматичні особливості перехідних дієслів впливають на засоби їх функціонування в тексті. У концептуальній структурі перехідного дієслова закладена спрямованість на об'єкт дії, тому речення з перехідними дієсловами включаються в побудову антропоцентричності та модальності тексту [Кубрякова 2006;Селиванова 2002; Ноздрина 1997].

Метою статті є виявлення особливостей включення перехідних дієслів як засобів виділення антропоцентра. Антропоцентричність є однією з ключових текстових категорій, яка ґрунтується на тому, що в центрі тексту знаходиться людина, її індивідуальна свідомість. У лінгвістиці тексту детально розроблені поняття номінативних (тематичних) ланцюжків, завдяки яким здійснюється переозначення осіб у тексті. Природно передбачити, що перехідність дієслова впливає на включення антропоцентрів і дозволяє прослідкувати їх розгортання в тексті.

Художні тексти можуть передавати антропоцентричність завдяки заголовку. Проте відношення між заголовком, що вміщує перехідне дієслово, і антропоцентром у художньому тексті менш прозорі, аніж у тексті періодичного друку.

Наведемо приклад тексту оповідання Джойс Керол Оутс під назвою *"How I contemplated the world from the Dentoit House of correction and began my life over again"*. Оповідання незвичне за структурою поділом на частини , які нагадують заголовки творів. У першій частині під назвою «Події» вводиться головна діюча особа, дівчина, котра ідентифікується із заголовком. Вона веде пошук події: *The event sneaks up on the girl, who believes she is* ***herding it*** *along with a small fixed smile… she* ***contemplates the luxury*** *of Branden's…* (Norton Anthology of Contemporary Fiction, p. 355). Друге включення перехідного дієслова є варійованим повтором перехідного дієслова в заголовку, де лексема world конкретизується лексемою luxury. Дівчина є антропоцентром, який притягується до світу недоступної, але бажаної розкоші.

Для художніх текстів характерні концентрації речень з перехідними дієсловами при протиставленні антагоністичних антропоцентрів. Наприклад, у тексті оповідання Тобіаса Вульфа лектор розповідає жахи із життя християнських місіонерів, котрі помирали в муках під час допитів племʼям ірокезів:

"In one of their raids," Mary said, "they ***captured*** *two Jesuit priests, Jean de Brebeuf and GabrielLalement. They* ***covered*** *Lalement with pitch and* ***set*** *him on fire in front of Brebeuf. When Brebeuf* ***rebuked*** *them they cut off his lips and* ***put*** *a burning iron down his throat. They* ***hung*** *a collar of red-hot hatchets around his neck, and* ***poured*** *boiling water over his head. When he continued to preach to them they* ***cut*** *strips of flesh from his body and* ***ate*** *them before his eyes. While he was still alive they* ***scalped*** *him and* ***cut*** *open his breast and* ***drank*** *his blood. Later, their chief tore out Brebeuf's heart and* ***ate*** *it, but just before he* ***did*** *this Brebeuf spoke to them one last time. He said –"* (Norton Anthology of Contemporary Fiction, p. 527).

Для художніх текстів характерні концентрації речень з перехідними дієсловами при протиставленні антагоністичних антропоцентрів. Наприклад, у тексті оповідання Тобіаса Вульфа лектор розповідає жахи із життя християнських місіонерів, котрі помирали в муках під час допитів племʼям ірокезів:

"In one of their raids," Mary said, "they ***captured*** *two Jesuit priests, Jean de Brebeuf and GabrielLalement. They* ***covered*** *Lalement with pitch and* ***set*** *him on fire in front of Brebeuf. When Brebeuf* ***rebuked*** *them they cut off his lips and* ***put*** *a burning iron down his throat. They* ***hung*** *a collar of red-hot hatchets around his neck, and* ***poured*** *boiling water over his head. When he continued to preach to them they* ***cut*** *strips of flesh from his body and* ***ate*** *them before his eyes. While he was still alive they* ***scalped*** *him and* ***cut*** *open his breast and* ***drank*** *his blood. Later, their chief tore out Brebeuf's heart and* ***ate*** *it, but just before he* ***did*** *this Brebeuf spoke to them one last time. He said –"* (Norton Anthology of Contemporary Fiction, p. 527).

Заголовок, який містить перехідне дієслово, може мати прямі включення в тексті оповідання, експлікуючи антропоцентр, не вказаний у заголовку. У тексті оповідання Френсіса Кінга *"Making it all right"* останні два речення містять повтор заголовку; при перехідному дієслові антропоцентром виступає особа на імʼя Діана, котра маніпулює всіма людьми у своєму оточенні: *Well,* ***she****'d make it all right on the telephone tomorrow.* ***She*** *could always make it all all right – anything, with anyone* (King, p. 274).

Підведення до прямого включення заголовку в текст здійснюється через посередництво ряду перехідних дієслів. Загальною закономірністю в їх вживанні є виведення означення персонажа на імʼя Діана в лівосторонньому оточенні перехідного дієслова для виконання активної ролі ACTOR. Наприклад: *She never puts anything back straight* (King, p. 257). У даному реченні звертає увагу повтор неозначеного займенника anything , що напряму повʼязує це речення з вищенаведеною послідовністю речень, яка містить повтор заголовку з перехідним дієсловом.

Таким чином, перехідне дієслово із заголовку узагальнює сумнівні вчинки Діани, спрямовані на заволодіння чужої власності. Перехідне дієслово в заголовку констатує, що із будь-якої ситуації Діана домагається виграшу і навіть диктує свої правила гри: ***Diana*** *took the list and examined it, drawing on the long ivory cigarette-holder into which she had just eased a Turkish cigarette. <…>She looked up, frowning. "Do you really want the Da Sivas?" <…> She continued to go through the list until she put it down …* (King, p. 267).

Особа, яка позначається власним іменем Діана, обʼєднує навколо себе інших учасників дійства, котрі спостерігають за тим, що відбувається крізь призму її поглядів і вчинків: *He meant blessing, though he did not really consider* ***her*** *a sentimentalist. He had always admired Diana for her elegance …* (King, p. 261).

Цілком можливо виявити наступні способи виокремлення антропоцентрів за участю перехідних дієслів у художньому тексті:

- Винесення залежного компонента при перехідному дієслові в препозицію до перехідного дієслова перцепції: *… but the monotonous electronic*

frenzy he heard was the seventeen-year locusts, chewing spring leaves outside. (Norton anthology, p. 290).

Виокремлення перехідного дієслова від залежного компонента при цьому дієслові: *Through the antique glass, he saw, as if under water, the broken folding chairs below, parodying postures into which the explosion had thrown the audience.* (Norton anthology, p. 291)

Це речення нагадує структуру речення в текстах друкованих засобів масової інформації, де утворюється ланцюжок нанизувань із перехідних дієслів. Проте в художньому тексті цей ланцюжок вводиться через сильно марковане дієслово фізичного сприйняття, що передає особисті відчуття антропоцентра, які стають експліцитними.

Зміна ролей при перехідних дієсловах, коли ACTOR стає RECIPIENT і навпаки: *"I'm not sure.* ***She*** *called the neighbors and they took* ***her*** *to the emergency room around dawn"* (Norton anthology, p. 393).

В антропоцентрі «сусіди» хвора жінка виступає реципієнтом дії, виконаної за її проханням іншими сусідами. ***Their*** *curiosity about yellow men probably had influenced* ***their*** *decision to rescue this near-frozen outsider. During his days of recuperation, the storm victim had heard* ***various of his hosts*** *inquire about the condition of "the Chink".* (Norton anthology, p. 415).

В антропоцентрі «чужий» та індіанці, котрі приютили біглого американця японського походження, і він сам виступають як ACTOR у супротиві владі; у той же час *the Chink* не міг би врятуватися без допомоги індіанського племені, яке прихистило та вилікувало його. Як і у попередньому прикладі, дієсловом фізичного сприйняття уточнюються активні та пасивні ролі в антропоцентрі.

- Ланцюжок одного і того ж самого перехідного дієслова зі зміною видо-часової форми при постійному антропоцентрі з конверсією повторюваного перехідного дієслова в однокореневий абстрактний іменник: ***The Clock People*** *knew nothing of Babylonian superstition, but* ***they*** *knew the stars <…>* ***Each family*** *knows one section inch by inch <…> So,* ***no family*** *nor no* ***individual*** *knows the Way. <…> it is not possible for* ***the families*** *to compile a map of the Way, for* ***each family*** *holds as a sacred secret its knowledge …* (Norton anthology, p. 416).

У даній послідовності речень антропоцентр «індіанське плем'я» виступає одночасно як ціле, так і його складові частини (всі члени племені, різні сім'ї, окрема людина, яка представляє сім'ю у складі племені). Сильномарковане дієслово розумової діяльності виділяє антропоцентр і шляхом конверсії утворює однокореневий іменник як одне із перевизначень антропоцентра *(its knowledge).*

Чотириразовий повтор перехідного дієслова розумової діяльності змінюється двома іншими перехідними дієсловами, які входять до сфери значення *its knowledge*. Повтор одного і того ж самого перехідного дієслова цікавий постійною зміною значення зі знаком плюс (знати, мати уявлення) і мінус (не знати, не мати уявлення): плем'я знало все про зоряне небо, але розрізнені знання нікому було об'єднати.

- Нанизування перехідних дієслів через перехідне дієслово фізичного сприйняття, яке відноситься до антропоцентра ACTOR: *While* ***he*** *sold tickets* ***he***

watched her. When she finally got a phone she cupped her hands around the receiver <…> She chose a seat <…> She crossed her legs, took out a cigarette, and held it to her lips <…> she put it away and folded her hands on her purse. She closed her eyes. Pretending she's not here at all, ***he*** *thought <…> The edge of lace on her shirt hem made* ***him*** *angry…* (Norton anthology, p. 437).

- Нанизування перехідних дієслів через перехідне дієслово мовлення, яке відноситься до антропоценту ACTOR: *Once* ***she*** *had told him that* ***she*** *was a twin, he could not forget it, or quite forgive* ***her****.* (Norton anthology, p. 482).

Це речення відкриває один із абзаців у короткому оповіданні Джона Апдайка *"The other"*. Оповідання будується через роздвоєння антропоцентра «близнюки»: чоловіка не залишає в спокої думка про те, що його дружина є однією із близнюків.

- Інверсія правосторонньої валентності перехідного дієслова шляхом винесення цього елемента в абсолютний початок речення: *The delay* ***Susan*** *imposed, the distances between* ***them*** *that could not be quickly changed, helped* ***Rob*** *grasp the blissful truth that* ***she*** *was only another* ***woman*** *…* (Norton anthology, p. 493).

Протиставлення однієї дії іншій за участі одного і того ж антропоцентра: ***Kate*** *always sent her mother a card on Valentine's Day.* ***She*** *timed the mails from wherever* ***she*** *was so that the cards arrived on February 14th <…>* ***Kate*** *made a gesture of compensatory remembrance. At first,* ***she*** *made the cards* ***herself*** *<…>* ***She*** *might enclose a present as well <…> This time,* ***she*** *forgot. <…> It was too late to send anything in the mail.* ***She*** *called her mother long-distance at night when the rates were low.* (Norton anthology, p. 391).

Наведені речення розпочинають текст короткого оповідання Джейн Анни Філіпс «Сувенір». В антропоцентрі «сім'я» мати та дочка живуть у різних містах, тому донька передає своїй матері валентинки поштою. Того року, коли дочка забуває переслати валентинку, мати захворює на рак.

- Ланцюжок повторів одного і того ж перехідного дієслова у суміжних реченнях, із переходом із мовлення персонажа у авторське мовлення. Нижче подібний ланцюжок будувався повтором дієслова мовлення *tell:*

"Tell me things I won't mind forgetting," she said. "Make it useless stuff or skip it."

I *began.* ***I*** *told her insects fly through rain <…>* ***I*** *told her no one in America owned a tape recorder before Bing Crosby did.* ***I*** *told her the shape of the moon is like a banana – you see it looking full, you're seeing it end-on.* (Norton anthology, p. 249).

Наказова форма з перехідним дієсловом мовлення змінюється триразовим повтором початку речень ,у яких дехто «я» виступає у ролі мовця, а дехто «вона» - у ролі слухача. Чотириразовий повтор того самого перехідного дієслова посилюється двома перехідними дієсловами в мовлення персонажа і в авторському мовлення від першої особи.

- Зміна особової форми перехідного дієслова дієприкметниковими зворотами з іншими перехідними дієсловами, які вказують на дію тієї самої особи чи групи осіб (акумуляція перехідних дієслів при одній діючій особі чи

групі осіб): ***Children*** *trespass. Even now* ***they*** *are shaking the pear tree, stealing rhubarb, denting lawn.* (Norton anthology, p. 215).

- Об'єднання різних осіб всередині одного антропоцентра вживанням перехідного дієслова. У наступному прикладі чоловік і жінка однаково насолоджуються спілкуванням: *Neither of us made much fuss.* (Norton anthology, p. 272).
- Опис антропоцентра через перехідні дієслова пояснюючого характеру: ***My*** *name is* ***Luke Ripley****, and here is what* ***I*** *call* ***my life****:* ***I*** *own a stable of thirty horses, and* ***I*** *have young people who teach riding, and* ***we*** *board some horses too. <…>* ***I*** *have a barn <…>* ***I*** *call it* ***my life*** *because it looks like it is, and people* ***I*** *know call it that…* (Norton anthology, p. 112).

Таким чином, можна виявити такі особливості включення перехідних дієслів як засобів виділення антропоцентра: винесення в препозицію правосторонньої валентності перехідного дієслова, відділення перехідного дієслова від його правостороннього оточення, нанизування одного і того ж самого перехідного дієслова з підкресленням паралелізму речень, нанизування безособових форм перехідного дієслова до особової форми перехідного дієслова.

Проведений аналіз текстів у проекції перехідності на антропоцентричність текстів дозволяє підсумувати, що перехідні дієслова є способом вираження активних і пасивних ролей у рамках категорії антропоцентричності.

Література

Кубрякова Е.С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке. Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира. – М.: Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.; *Ноздрина Л.А.* Взаимодействие грамматических категорий в художественном тексте (на материале немецкого языка): Автореф. дис…докт. филол. наук: 10.02.04 / Московский гос. лингв. ун-т. – М., 1997. – 47 с.; *Селиванова Е.А.* Основы лингвистической теории текста и коммуникации. – К.: Фитосоциоцентр, 2002. – 336 с.

ШАПОЧКА Н.В.
(Запорожский нац. ун-т)

ФОНОСТИЛИСТИЧЕСКАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ ТЕКСТОВ НЕМЕЦКИХ НАРОДНЫХ ПЕСЕН

In the article is analysed the sound organization of german folk song and the rhythmical models of verse`s construction in the song.

Key words: *folk song, german folk song, rhytm verse.*

Народная песня, немецкая народная песня, в том числе, является предметом объектом изучения многих дисциплин, таких как фольклористика,